

การสำรวจการรับรู้ การเข้าใช้ อสม.ออนไลน์ ในการสำรวจสารเคมีทางการเกษตร ของ อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในจังหวัดอ่างทอง

จุไรรัตน์ ช่างไชยยะ

กรมควบคุมโรค

กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม

กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค

หลักการและเหตุผล ตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (ปีพ.ศ. 2561 – 2580) กระทรวงสาธารณสุขมีบทบาทในการดูแลสุขภาพประชาชนทุกกลุ่มวัย และกองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันในด้านการเกษตรสร้างมูลค่า (เกษตรปลอดภัย) และพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์ ในด้านการเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาพที่ดีครอบคลุมทั้งด้านกาย ใจ สติปัญญาและสังคม และด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในประเด็นสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ และพัฒนาพื้นที่เมืองชนบทเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2562 จำนวนผู้มีงานทำทั้งหมด 37.5 ล้านคน พบว่าเป็นแรงงานนอกระบบ 20.3 ล้านคน ซึ่งแรงงานนอกระบบมากกว่าครึ่งหนึ่งทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม นอกจากนี้พบว่าปริมาณการนำเข้าของวัตถุอันตรายทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้นกว่า 3.74 หมื่นตัน เทียบกับปี พ.ศ. 2559 และพบผู้ป่วยด้วยโรคพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในปี พ.ศ. 2560 มีอัตราป่วย 16.81 ต่อประชากรแสนราย ซึ่งเพิ่มขึ้น 1,117 ราย เทียบจากปี พ.ศ. 2559 (อัตราป่วย 14.47 ต่อประชากรแสนราย) ด้วยปัญหาภัยคุกคามทางสุขภาพจากสารเคมีทางการเกษตรที่ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการเฝ้าระวังสุขภาพทั้งเชิงรุกและเชิงรับให้แก่เกษตรกร และประชาชนกลุ่มเสี่ยง ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2554 จนถึงปัจจุบัน อีกทั้งประเทศไทยมุ่งสู่ไทยแลนด์ 4.0 และได้พัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารผ่าน Mobile Application โดย อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ร่วมกับ AIS เพื่อสำรวจการใช้/เจ็บป่วยจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรในครัวเรือน โดยรอบที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 3 - 31 มกราคม 2563 หลังการชี้แจงเปิดตัววิธีการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวให้แก่เครือข่าย และติดตามการรับรู้ การเข้าถึงการใช้งาน Mobile Application ของอสม. ในพื้นที่ จังหวัดอ่างทอง ในงานมหกรรม “สุขภาพดีวิถีคนอ่างทอง” เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2563 เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในการใช้ Mobile Application (อสม.ออนไลน์) ดังกล่าว ตลอดจนหาแนวทางแก้ไขให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากขึ้น

วัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจการรับรู้ การเข้าใช้ อสม.ออนไลน์ ในการสำรวจสารเคมีทางการเกษตร 3 ชนิด ของ อสม. ในจังหวัดอ่างทอง

วิธีการศึกษา ประชากรในการศึกษา เป็น อสม.ที่เข้าร่วมงานมหกรรม “สุขภาพดี วิถีคนอ่างทอง” จังหวัดอ่างทอง ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย การมีโทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟน การรู้จักแอป อสม. ออนไลน์ ในการสำรวจสารเคมีทางการเกษตร 3 ชนิด รู้จักแอป อสม. ออนไลน์ ในการสำรวจสารเคมีทางการเกษตร 3 ชนิด จากใคร มีการสำรวจสารเคมีที่ใช้ในครัวเรือนผ่าน แอป อสม. ออนไลน์ การเข้าใจคำถามในการสำรวจสารเคมีทางการเกษตร 3 ชนิด การใช้สารเคมีทางการเกษตร รอบที่ 1 แล้วหรือไม่ และปัญหาอุปสรรค ในการใช้ แอป อสม. ออนไลน์ สำรวจสารเคมีที่ใช้ในครัวเรือน วิเคราะห์ด้วยสถิติ ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา อสม.ตอบแบบสอบถาม 84 คน พบว่า อสม. ส่วนใหญ่มีโทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟน ร้อยละ 80 อสม. รู้จัก Mobile Application (อสม.ออนไลน์) ในการสำรวจสารเคมีทางการเกษตร 3 ชนิด ร้อยละ 58.3 ไม่รู้จัก ร้อยละ 41.7 อสม.รู้จัก Mobile Application (อสม.ออนไลน์) ในการสำรวจสารเคมีทางการเกษตร 3 ชนิด จากเจ้าหน้าที่ รพ.สต. ร้อยละ 54.8 รองลงมา ทราบจากแหล่งอื่นๆ ร้อยละ 41.7 อสม.รู้ว่ามีสารเคมีที่ใช้ในครัวเรือนผ่าน Mobile Application (อสม.ออนไลน์) ร้อยละ 54.8 อีกร้อยละ 45.2 ไม่รู้จักอสม.ส่วนใหญ่ไม่ทราบ/ไม่รู้ข้อมูลคำถามในการสำรวจสารเคมีทางการเกษตร 3 ชนิดร้อยละ 54.8 และไม่เข้าใจ ร้อยละ 8.3 มีเพียงร้อยละ 36.9 ที่เข้าใจคำถาม อสม.ส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีการสำรวจการใช้สารเคมีทางการเกษตรรอบที่ 1 ร้อยละ 65.5 รองลงมา คือ อยู่ระหว่างขอรหัส ร้อยละ 17.9 และ สำรองเรียบร้อย ร้อยละ 16.7 และ อสม. มีปัญหาอุปสรรค คือ อสม.เป็นผู้สูงอายุ อสม. ส่วนใหญ่ยังไม่ได้ดาวน์โหลด ไม่มีโทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟน ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ และไม่ได้สำรวจเนื่องจากเป็นอำเภอที่ไม่มีพื้นที่ทำนา

อภิปราย แม้ว่าปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐได้พัฒนารูปแบบการดำเนินงานโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการสำรวจสารเคมีทางการเกษตร แต่การรับรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องได้รับการสนับสนุนทางการเงิน และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ (รุจิภา สินสมบุญทอง และคณะ, 2561)

ข้อเสนอแนะ 1. ควรมีการอบรมวิธีการใช้ Mobile Application (อสม.ออนไลน์) ให้แก่ อสม. ให้ครอบคลุมและทั่วถึง

2. การรับรู้ การเข้าถึงเทคโนโลยีของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ยังมีข้อจำกัดของลักษณะทางประชากร ซึ่ง อสม.ในพื้นที่จังหวัดอ่างทองส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุมีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่จำกัด และเครื่องมือการสื่อสารโทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟน จึงควรต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้โทรศัพท์แบบสมาร์ทโฟน และการใช้ Mobile Application (อสม.ออนไลน์) ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ ขอขอบคุณ ดร.พญ.ชุลีกร ธนธิตกร ที่ให้ข้อเสนอแนะต่อการสำรวจ, สำนักงานป้องกันโรคที่ 4 จังหวัดสระบุรี และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอ่างทอง ที่ช่วยติดต่อและประสานเครือข่ายเพื่อสำรวจในครั้งนี้

คำสำคัญ (keyword) การรับรู้ การเข้าใช้ Mobile Application (อสม.ออนไลน์) ในการสำรวจสารเคมีทางการเกษตร 3 ชนิด